

K İ R K S E K İ Z İ N C İ K O N F E R A N S

Nasıl Köy Sosyoloğu Oldum?

(HOW I BECAME A RURAL SOCIOLOGIST?)

Carle C. ZIMMERMAN

Harvard Üniversitesi Sosyoloji
Profesörlerinden

1914 senesinin sonbaharında Missouri'de, Fulton'da, Westminster Kolejine başladığımda, sosyoloji veya köy sosyolojisi diye bir şeyin varlığından haberdar değildim. Babam Missouri'de, o zaman Kansas Şehrinden 28 mil uzaklıkta bulunan ve halen şehrin dış mahallesi haline gelmiş olan Cass Kasabasında otuz sene mektep hocalığı etmişti. Ömrünün büyük bir kısmını teşkil eden öğretim devresinden sonra, köy postası dağıtımı işinde daha kazançlı bir memuriyet elde etmişti. Ağabeyim ve benim, zamanına göre çok kazançlı bir iş olan mülkiye memur vekili olarak çalışmamız hususunu yoluna koydu. O zamanlarda Missouri'de biraz para sahibi olan pek az kimse mevcut olup, hiç kimse çok paraya sahip değildi. Lisedeki son iki sene zarfında, öğrenim işine ek olarak pos-

Bundan iki sene kadar önce İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde ve Enstitümüzde bir yıl sosyoloji ve metodoloji profesörlüğü yapan C. C. Zimmerman, bilindiği gibi bugünkü köy sosyolojisinin Prof. P. Sorokin ile beraber kurucularından olmuştur, Hattâ, Hollanda'da intişar eden "Rural Sociology" adlı mecmua, bu yeni disiplinin ilk kurucusu olarak "Zimmerman"ı selâmlamaktadır.

Enstitümüz 1965-66 Ders yılı "Sosyoloji Konferansları"nın konusunu **Köy Sosyolojisi**'ne hasretmeğe karar verdiği zaman, Prof. Zimmerman'ı bu kaç konferans için dâvet etmeyi tasarlamış, fakat bunun malî imkânsızlığı karşısında kendisinden konferans mahiyetinde bir yazı istemeğe karar vermişti. Enstitümüzün değerli eski misafir profesörü bu teklifimizi memnurlukla kabul etmiş ve derhal aşağıda okuyacağınız güzel, kendisinin hususî akademik hayatıyla alakalı sohbet yazısını göndermiştir. Enstitü gerek kendisine, gerek bu yazıyı tercüme eden Dr. Mehmet Eröz'e teşekkürlerini bildirir.

ta hizmetinde de çalıştım ve ağabeyimin Missouri Üniversitesindeki ilk iki yıllık masrafını karşıladım. 1914 de koleje gitme zamanım geldi.

1914 den 1920 ye kadar bülhan ve felâketlerle tahsilim epeyce inkısa uğradı. 1915 senesinin başlarında ağabeyim, işi için T modeli Ford bir araba satın aldı, fakat onu devirdi ve araba bozuldu. Kolejdeki ilk yılını tamamlamadan önce ağabeyim öldü. Ertesi sene azgın bir at, babamı az daha öldürüyordu. Bu yüzden, iki senelik kolej tahsilimi, Westminster'daki profesörlerin yumuşaklığına rağmen, 1916 ya kadar bitirememiştim. 1916 yazında, Missouri Üniversitesine gittim ve orada daha ziyade tesadüf eseri olarak, Charles A. Ellwood'la beraber sosyoloji kısmında ders veren, o zamanın tanınmış genç sosyoloğu Luther Lee Bernard'ın derslerine kaydoldum. (Bilâhare ikisi de Amerikan Sosyoloji Derneğinin reisi oldular). Missouri Üniversitesinde tahsilimi bitirmeğe karar verdim. Çünkü, daha geniş bir cemaat içinde oluşumdan ve halen ağabeyimi kaybetmiş bulunuşumdan ötürü, sahamda daha kolaylıkla çalışabilirdim.

Böylece 1916 nın sonbaharında, Missouri'de Fulton'a değil, Columbia'ya döndüm ve Bernard'ın ismi yazılı bütün derslere kaydoldum. Derslerin hepsini tanımayan bir kimse olan Carl C. Taylor tarafından verilmesi benim için sürpriz (ve hiç olmazsa bir müddet için hayal kırıklığı) tesiri yaptı. Bununla beraber, yavaş fakat emin bir şekilde bu fikirden kurtuldum ve Taylor'un mükemmel vasıflarını takdir etmeğe başladım. Kendisi bir köy sosyoloğu olup, Charles Horton Coley müstesna, herhangi bir sosyologdan ziyade, o zamanlar Missouri'de ders veren Thorstein Veblen'in bir şakirdi idi. Fakat bundan sonra başka bir felâket, Birinci Dünya Harbi zuhur etti.

Birinci Dünya Harbi sırasında fikrimi değiştirdim ve hukukçu olmaya karar verdim. 1919 ortalarına doğru ordudan ayrıldım. lâkin param azdı. O zamanlar muvazzaf asker günde kesintisiz bir dolar alıyordu (günde safi 90 sent kadar). Ben 52 dolar alıyordum, fakat sivil elbise veya ayakkabıların yoktu; o zamanlar GI senetleri de mevcut değildi. Bu sebepten kendimi geçindirebilmek için, makinayla yazı yazmasını öğrenmek üzere çalışmağa başladım. Ocak 1920 ye doğru bunu başarmış ve hattâ (kendü kötü steno yazılarını güçlükle okuyabilmeme rağmen) stenoyu elde etmişim. Üniversite tahsilimi tamamlamak üzere, tekrar Missouri'ye, Columbia'ya gittim. Tanınmış sosyolog Charles Ellwood, sekreter olarak beni yanına aldı. Sekreter olarak sadece birgün çalıştım ve ertesi gün Ellwood, o anda henüz üniversiteyi bitirmemiş biluuma-

ma rağmen, beni kendi dersinin asistanlığına yükseltti. Fakat mezun olmadığım halde, harp tecrübelerimden ötürü, nefsimde fazla itimadım vardı. Orduya birgün içinde acemi erlikten, çavuşluğa terfi ettirilmiştim, onun için kendimi tekrar çavuş olmuş hissettim. O vakitler, hem Bruce Melvin, hem Fred Yoder, sosyoloji bölümünde doktora tezi hazırlıyorlardı.

Carle C. Taylor ve Saha Araştırması :

1920 yılı ilk baharında Carl C. Taylor, köy arazi tasarruf sistemi ve yaşama şartlarına dair saha tedkikleri için bazı araştırma fonları temin etmişti. Onun iki araştırması ilkbahar aylarında Missouri'de, Üniversite civarındaki Boone Kasabasında ve 1920 yazı esnasında Güneydoğu Missouri'de, Madrid Kasabasında, Sikeston'da yapılacaktı. Bunlar, hâdiseleri tecrübî olarak keşf etme nevinden sosyolojik araştırmaların başladığı günlerdi. Soru listeleri teferruatlı araştırma tipine göre hazırlanmıştı. Cetvellerde, köy hayatı hakkında az çok dikkatsizce ve sadece mühim bazı şeyleri bulma ümidiyle hazırlanmış birçok sualler soruluyordu ve bu sualler modern araştırmalardaki birbirine yakından bağlı spesiyalize soru tiplerine uygun değildi.

1920 ilkbaharında Taylor'la çalışmaya ve Bernard'ın terkettiği hayal kırıklığından ben de kurtulmaya başlamıştım. Yeni malûmat için taşraya gitme usulü, benim merakımı uyandırmıştı. Tatbikî araştırmalardan bugün bile çekinen birçok sosyologlar gibi, o günlerdeki sosyal ilimcilerin çoğu da masabaşı müşahitleri idiler. Bu asrın ilk günlerindeki araştırmalarda kullanılan, hayli sofistik hale getirilmiş teknikler bize musallat olmamıştı. Biz aynı zamanda çekingen de olmayıp, gırgındık.

Taylor, o bahar üniversite civarındaki kasabada yapılacak araştırma için, bir soru listesine 1.75 dolar ödiyebileceğini tahmin etmişti. O, bir talebenin cumartesi günü araştırmaya çıkarak, dört şedül (soru listesi) hazırlayabileceğini hesaplamıştı. Fakat bu talebe, elde edeceği 7 doların yarısını küçük at arabası kirası olarak ödemek zorunda kalacaktı. O zamanlar kasabanın dışında çamur deryasından başka birşey yoktu ve diğer bir nakil vasıtası düşünmek, sadece imkânsız değil, fakat varit olmazdı. Bununla beraber, kırgın ve ihtirash idim. Elden düşme bir bisiklete 6 dolar ödedim ve kırlara doğru pedal çevirmeğe başladım. Çamurlu günlerde kasabanın kenarına kadar gider, çiftliklere olan mesafeyi yürüyerek aşardım. Cumartesi, pazar ve haftanın iki yarım gününde, sabahtan geceye kadar çalışıyordum. Araştırmanın sonunda toplanan şedüllerin yarısını ben yapmıştım, onun için bu işe ayrılan meblâğın yarı-

sını ben aldım, diğer yarısını da on sekiz kişi yapmıştı. Bir sosyal kardeşlik derneğine katılmamın, istifadeli olacağı ve menfaatime yarıyacağı kanaatine vardım. Bundan başka, Taylor'un müsbet teşviklerle yolunu ekle etmiştim. Aynı zamanda onun üzerinde çalıştığı neviden sosyolojiye hürmet etmeyi de öğrenmiştim.

Böylece, o yaz Taylor beni ve diğer bir iki kişiyi, köy yaşama şartlarına dair yapmakta olduğu tedkikin o safhasında, saha araştırması yapmak üzere Sikeston'a, Missouri'ye götürdü. Bu, ortakçılık meselesiyle ilgili, içtimai bakımdan iyice sarsılmış ticarî çiftçilik üzerinde yapılan bir araştırma idi. Fred Yoder de orada olmakla beraber, müşâhit ve fotoğrafçı vaziyetinde idi. Araştırmamızın neticelerini derleyip topladık, fakat üniversite onları neşretmedi. Daha sonra, bazı neticeleri ben kendime ait bir kitabımda neşrettim (Bk. *The Changing Community*, New York, 1939; ilgili bahis: VI).

Kuzey Carolina Seyahati :

Şimdi tam teferruatıyla hatırlamıyorum, fakat Taylor o zamanlar "radikal fikirleri" olduğu iddiasile, Missouri Üniversitesi İdaresince can sıkıcı bir kimse çılmıştı. Taylor'm, Thorstein Veblen'in bir talebesi olmasından ve *Asilzade Sınıfı Teorisi* ve *Mühendisler ve Fiat Sistemi* isimli eserlerde izah olunduğu üzere, Veblen'in bazı kritik davranışlarına iştirak etmiş bulunmasından maada, bu radikal fikirlerin neden ibaret olduğu izah edilmiş değildi. İdare Taylor'u tasvip ederek, onun Ellwood'la birlikte yapmış olduğu tavsiye üzerine, bana 1920-21 devresi için, sosyoloji sahasında bir yüksek tahsil bursu (aldığım ilk burs) vermişti. Hayal ucuz olduğundan ve tahsil ücreti ödeme mükellefiyeti bulunmadığından, o zamana göre çok yüksek olan bu 500 dolarlık bursu kabul ettim.

Taylor'un Missouri Üniversitesi'ni terketmek mecburiyetinde kalmasından ötürü, bu bursu hiç kullanmadım. Taylor'un iktisadî ve içtimai konulara dair görüşleri, onların takdirlerinin hududu içine girmiyordu. O günlerde ilmiye sınıfı diye birşey mevcut değildi. 1920 Ağustosunda Taylor, Raleigh'dan, Kuzey Carolina Eyaletinden gelen profesörlük teklifini kabul ettiğini bana söyledi. Hemen, beni de birlikte götürmesini talep ettim, kabul etti.

Mükemmel yolların bulunmadığı o zamanlar, daha kötü zamanlardı. Ağustos'ta, 1919 modeli bir Chevrolet otomobile, Missouri'den, Co-

lumbia'dan ayrıldık ve güneydoğu istikametinde, Kuzey Carolina'ya, Raleigh'ya doğru yol almağa başladık. Bu gezi geçmiş altı baharın yerini tutan yeni bir kritik an, yeni bir intikal mahiyetini haiz, 12 günlük tarihî bir gezi idi. İndiana'da bir yerde durduk ve A.B.D. Başkanlığı için W. G. Harding'e karşı namzetliğini koymuş olan Vali Cox'uu bir seçim propaganda konuşmasını dinledik. Doğu Tennessee'den, Appalachian Dağlarından, Kuzey Carolina'ya, Asheville'e açılan geçit, hakikaten arızalı bir yer idi. Bununla beraber, bizim dört arabamız bir araya geliyordu. Her çamur deryasında öndeki arabayı, geridekiler elle itmek mecburiyetinde kalıyorlar, sonra bu araba bir vinç ve halatla geridekileri çekiyordu. Derken hep birlikte diğer çamur deryasına giriyorduk. Kuzey Carolina'ya, yağmurlu mevsimlerde bozulmadığı gibi, sağnaklar esnasında da korkuluklardan aşağıya kaymıyan, zamana göre muntazam yol sayılan bir nevi stabilize şoseye sahip görmekten şaşkın ve memnunduk. Takriben eylülün birinde bir hayli tecessüs yüklü halde, fakat beş parasız olarak Raleigh'ya ulaştık. Paramızın hepsi araba tamirine sarfolunmuştu.

Araba tamiriyle uğraştığımız bir Tennessee köyünde, yerliler etralımızda toplandıkları halde, alâkasız görünüyorlardı. Bizi Volstead Kanununun tatbiki için dolaşan varidat memuru zannettikleri anlaşılıyordu. Burası, ruhsatsız mısır viskisi çıkarılan bir merkezdi. Nihayet, Taylor eski bir golf topu alarak, onunla antrenman yapmağa başladı. O, her zaman mükemmel bir atletti; bir vakitte Texas Üniversitesinde spor antrenörü olarak bulunmuştu. Taylor topu vâdinin öbür tarafına kadar, onların yivli silâhlarıyla atabileceklerinden daha uzaklara atıyordu. O zaman yerliler, fazla zararlı olmadığımızı, sadece aşına bulunmadıkları kimseler olduğumuza karar verdiler.

Kuzey Carolina ve İptidai Grup Araştırması :

Taylor ve ben Kuzey Carolina'ya vardığımızda, Eyalet Koleji (ki o şimdi, Güneyin rehber teknik müesseselerinden biri olan Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesidir) iyi teşkilatlanmamış, iyi gelişmemişti veya gelişme yolunda idi. O zaman istihza maksadiyle söylenildiği gibi "inek koleji" idi. Bizim gelişimizden evvel içtimaî ilimlere, eğer varsa, çok az yer verilmişti. Edebiyat ve fen gibi disiplinler (Liberal arts) hemen hemen mevcut değildi. Bu sahada hazırlanan birkaç doktora çalışması, ilim ve fen adamlarından ziyade, mektep hocaları ve idarecileri olan şahsiyetler tarafından yürütülüyordu. Genç bir tıp doktorunun çalışmaları, tıp sahasında yüksek tahsil yapmamış, aşırı muhafazakâr bir Protes-

tan nezaret ediyordu. Bu Babtist, terbiye dalında master derecesine sahipti. Netice, aşırı Protestan muhafazakârlığına aykırı mütalâa yürüten bütün tıp araştırma ve öğretiminin menedilmesi teşebbüsü oldu. Kolejin esas faaliyetleri ziraat, dokümacılık, bazı mühendislik kolları ve askerlik sahasındaydı. Kütüphanenin birkaç rafı vardı ve hususî dosya sistemi tatbik edilmiyordu. Vaziyet münakaşa ediliyordu. Taylor mücadeleye başladı ve ben de asistanı ve fikirdaşı olarak ona katıldım.

Beni ilk sene için, ayda kırk dolar ücretle yüksek kısım asistanı yaptırı ki, bu kırk doların 17 doları kolej yemekhanesinde yediğim yemeğin karşılığı, 23 doları diğer masraflar içindi. Bir yüksek tahsil talebesi olarak, mektep ücreti ödemek mecburiyetinde kalmadığım gibi, giriş ücreti de mevcut değildi (Ne de talebe sağlığı gibi işlerle ilgili, hatırladığım herhangi bir hizmet ücreti). *Hayat Standartları* üzerinde bir tez yazmağa koyularak, master derecesi elde etmek için çalışmağa başladım. Aynı zamanda Taylor'dan sosyoloji teorisi tahsil ediyordum. İlk yüksek tahsil ders kitabım, W. G. Sumner'in *Halkların Örf - Âdetleri* isimli kitabıydı. İçtimâî ilimlere dair başka ders olmadığından, bu konulara tekabül eden kredi saatlerini İngilizce ve teknik ziraat dersiyile doldurdum. Sığır gütmesi dahil, hayvan bakımı ve bakliyat ve nebat yetiştirilmesi konularında dersler gördüğümü hatırlıyorum. Taylor, her nüshası terbiye standartlarını terakkisini ve öğretim seviyesinin yükseltilmesini isteyen bir makaleyi muhtevi, bir nevi dahilî neşir organını, kolej için ve kolejle ilgili olarak neşre başladı. Bu, aylık küçük neşriyatın idaresi, benim vazifelerimden biri oldu.

Maamafih, halk çok nazik ve samimî idi. Aşağı ve yukarı seviyeden tedrisat yapan iki fakülteye sahiptiler. Ben alt kademedekine dahildim. Bu alt kademe fakültesi için bir soccer takımı kurduk ve diğer talebe takımlarını yendik. Soccer, Amerikan futbolundan daha sert bir oyundur.

O kış boyunca (1920-21) ve Raleigh'da geçirdiğim üç sene içinde Taylor'un odasında kaldım. O zamanda, yüksek tahsil talebesi için birçok hallerde, eski çıraklık sisteminin pratiklerini takip etmek âdettendi. Orta çağlarda olduğu gibi, zenaatı öğrenmek için bir adamla beraber yaşardınız. Sosyolojiye dair öğrendiklerimin çoğunu, o zaman yazmakta olduğu bir kitabın metnini yüksek sesle okuyan Taylor'u dinlemekle elde ettim. O yıllar içinde, köy sosyolojisi hakkında bir eser gördüğüme emin değilim. Sonradan köy sosyoloğu olmak arzusunu duyan kimsenin, ilk önce bir sosyolog olması gerektiğine dair, Taylor'un bir nazariyesi

vardı. Charles Horton Cooley'in eserlerini dikkatle inceledim ve o zamanlar Carl Taylor'ın amcasının oğlu Henry C. Taylor'ın müdür olduğu Washington'daki Ziraî Ekonomi Dairesinde, Çiftçi Nüfusu Bölümünün idarecisi Charles Josiah Galpin'in bir kitabını okuyabildim. Bazı ziraî ekonomi kitapları da tedkik ettim.

O ilk kış içinde Taylor, *Iptidai Köy Grupları* araştırmasını desteklemek maksadıyla, Washington'daki Galpin'in dairesinden yardım elde etti. Eyalet merkezi Raleigh'ın civarındaki Wake Kasabasında köy araştırması yapmam için bana vazife verildi. Raleigh o zamanlar 25 bin nüfuslu büyük bir kasaba olup, Woodrow Wilson'un idaresi altında eski donanma sekreteri Josephus Daniels tarafından neşredilen *Raleigh Haberleri ve Müşahit* isimli bir gazete şehir üzerinde tesirliydi. Bu iptidai grup hakkında araştırma yapmak için, Raleigh Kasabası mektep idaresi tarafından tertiplenen, köy kalkınma projesine yardımcı olarak katıldım. Bu projenin terbiyevi bir mahiyeti olup bir kamyonla, sinema film makinasından ibaret vasıtası vardı. Kasaba halkından hiçbir fert daha önce sinema seyretmemişlerdi. Böylece biz her hafta sonu köy cemaatlerine giderek, onlara sinema gösterdik. Köy iptidai grupları hakkında bilgi toplayabilmek için bu işe devam eder, temaslar kurardım. Sonunda basılan eser, *Kuzey Carolina'da, Wake Kasabasında Köy Organizasyonu* konusundaki ilk bültendi. O doğrudan doğruya ailenin üzerindeki cemaat guruplarına tatbik edilmişti. Bu teşebbüs, Cooley'in tâbiriyle, Kuzey Carolina Piedmont bölgesinin mahallî, coğrafi, iptidai gurubunu tavsif etmek için yapılmış bir teşebbüstü.

Açıkça belirtmek lâzım ki, o vakitler şimdikinden çok farklı idi. İlk sinemayı, 1904 te annem beni ve ağabeyimi St. Louis'ye, Louisiana Yüzüncü Yıl Sergisine yahut Dünya Fuarına götürdüğü zaman görmüştüm. O gün bir aysberg filmi gösterildi ve bu film kardeşimi ve beni korkuttu. O gün, St Louis'de hararet 85 Fahrenheit derecesinin üstünde olduğu halde, filmdeki buz deryası bizi üşüttü, kalktık ceketlerimizi giydik. İlk sinemalar ancak 1910 larda, Missouri'nin daha çok sarsılmış bölgelerinde yayıldı. Giriş bir nikel (5 sentlik nikel para) mal olduğundan ve o zaman argo dilinde bu beş sentlik paramın ismi jitney olduğundan, bu sinemalara (jitney'ler) deniyordu.

Bu zamanda, Wake Kasabasında iyi yollar ve elektrik cereyanı yoktu, bu yüzden seyyar gaz makinalarının çalıştırdığı dinamolar, halkın ayağına götürülerek filmler gösteriliyordu. Bataryalı radyolar bir on sene sonra yaygınlaşınca kadar, Birleşik Devletlerde evlerde pek radyo

bulunmuyor idiyse de, yukarıdaki tarihten iki sene sonra Raleigh Mühendislik Mektebi ilk radyoyu dinlemek üzere bizi topluca dâvet etmişti.

Eduard C. Lindeman Bana İyilik Etti :

Kuzey Carolina'da bulunduğum ilk yıllarda, o zaman Kuzey Carolina Greensboro Kız Kolejinde sosyoloji profesörü olan, müteveffa Eduard C. Lindeman'ın iyiliğini gördüm. Bu konuyu ele alışım, daha sonra benim köy sosyolojisi kariyerim üzerinde çok tesirli olması itibarile, ondan bahsetmenin lüzumundan ötürüdür. Maalesef, hepimize göre Lindeman işinden kabaca atılmıştı. Nezaketen buna (mukavelenin yenilenmemesi) dendi; fakat hakikatte bu kimseler atılmışlardı. Bu, daha önce ifade edildiği gibi, memleketin kolej ve üniversitelerinin çoğunda, profesörlüğün bir meslek olarak tâyin edilmesinden evveldi. Lindeman'ın ev işini gören ve o zamanlar çamaşır çok kere elle yıkandığı için, ailenin çamaşırlarını bir tekne içinde elle yıkayan bir zenci hizmetçisi vardı. Âdet olduğu üzere, zenci kadının bodrum katının köşesinde bir odası vardı. Bu kadın orada bir doğum günü partisi yapmak için müsaade istemiş, Lindeman'lar da muvafakat etmişler ve hattâ bir doğum günü pastası hediye etmeyi vadetmişlerdi. Onların haberi olmadan hizmetçi, bodrum katındaki küçük yatak odasına göre hiç te uygun olmıyan bir sayıda, otuzdan fazla arkadaşımı dâvet etmişti. Neticede Lindeman'lar o akşam evden uzaklaşarak, hizmetçinin büyük kalabalığı mutfakta doyurmasına müsaade etmek suretile, müşkülü halletmeyi uygun buldular.

O vakitler Lindeman, Zencilere karşı olan davranışları yüzünden şüpheliler listesinde idi. O kış ondan, Raleigh Kadınlar Kulübünde, o zaman için tamamen yeni bir eğlence şekli olan sinemanın iyi ve kötü tarafları konusunda bir konferans vermesi rica edilmişti. Lindeman bu toplantıda, *Bir Milletın Doğuşu* isimli, Zenciler ve Ku Klux Klan'la ilgili, çok tutulan yeni bir filmin muhtemel zararlı tesirleri hakkında konuştu. Lindeman, İç Harpten sonra Güneyin kalkınması yıllarında önu alman ırk dâvalarını, bu filmin tekrar dirilteceğine inanıyordu. O zamanlar rey hakkından mahrum edilen Güneyin beyazları çokkere, aldatılmış zenci seçmenlerin reyleriyle iktidara kavuşan ve Kuzeyin Güneyi sömürmesi maksadiyle Güneye gelen şahıslar ve istismarcılar tarafından idare ediliyordu. Lindeman'ın talihsizliği olarak, *Bir Milletın Doğuşu* eserinin müellifinin kızkardeşi dinleyiciler arasında bulunuyordu; bunun üzerine Lindeman'ı şemsiyesiyle "tedip etmeğe" çalıştı.

Böylece, "zencileri evinde barındırmakla" (kendisi orada yokken, mutfağına üşüşerek parti yapan zenciler) töhmet altında bırakılarak, bir

gazete tarafından hücumu uğradığında, Lindeman'ın da Greensboro'da bir profesör olarak günleri sayılıydı. O zamana kadar ben, tazyik ve hat-tâ işinden edilen iyi profesörlerin çoğunun değilse de, bazılarının engizisyonvari tedbirleri durdurma hususunda inisiyatiflerini kullanmaksızın kendi hallerine sadece seyirci kalacak cinsten koyunlar gibi oldukları fikrini benimsemiştim. Bir on sene sonra, fakülte dekanı bulunduğu sırada, Kuzey Carolina Eyalet Hükümeti tarafından Taylor da işinden uzaklaştırılınca bunun tekrar vukua geldiğini gördüm. Memnuniyetle belirtiyim ki Lindeman, Taylor'a ihtiyacı olan bir miktar parayı temin etmek suretile, onun kısmen olsun imdadına koştı. Ben o zaman bolluktan çok uzak bulunduğum ve halâ da uzak olduğum halde, kendi hesabıma yapabileceğimi yaptım. (Daha sonra Taylor'a bir çeşit tarziye olarak, Kuzey Carolina'daki bu eski faaliyetleri için, *Fahri Doktorluk* pâyesi verildi. Orada, Taylor'un muavini olarak gösterdiğim ufak tefek gayretlerden ötürü, bu pâyeye ben de sahip oldum. Şimdi o büyük enstitü, tamamiyle değişerek, çok modern bir ilim yuvası üniversite haline geldi.)

Ertesi sene, 1921-22 de, maaşım arttırılarak hoca olarak tâyin olundum. Yeni bir vazifeye başlamamın ve daha yüksek bir maaş almamın kısmî sebebi, bir talebe ayaklanmasını durdurma hususunda gösterdiğim gayretti. Mahallî gazetenin futbol takımlarını tenkid etmesinden dolayı, talebeler galeyana gelmişlerdi. Büyük bir kalabalık toplamış ve gazete idarehanesinin camlarını taşla tutmak üzere Raleigh'nin merkezine doğru iniyorlardı. O vakitler, Taylor'un nezaretinde Gustave Le Bon'un *Kitle Şuurunu* tedkik ediyordum ki, buradaki vak'ada da bence bir kitle gösterisi hali bahis konusu idi. Talebelerden daha yaşlı değildim ve birinin yerine geçebilirdim. Bundan başka, kitleye hitap etme dersleri almıştım. Raleigh Çarşısına doğru hareket etmek üzerelerken, konuşmak için ortaya çıktım ve gitmelerini uygun bulduğumu, fakat yemek yeme ihtiyacında olduğumuzu müşahede ettiğimi, paramızın da az olduğunu söyledim. Toplantının, talebe yemekhanesinde yenecek öğle yemeğinden sonraya tehirini teklif ettim. Uygun bulup, yemeğe gittiler. Bir kere yemeğe başlayınca, kitle heyecanını kaybettiler. Çok kibar, yaşlı bir centilmen olan rektör, ertesi sabah beni makamına çağırttı ve maaşımı arttırdı. O günlerde sosyoloji, ilmi mevzudan da ileride bir şeydi..

Kuzey Carolina Toprak Tasarrufu Araştırma Komisyonu :

Maamafih, hâlâ bir köy sosyoloğu değildim. 1921 yazında Taylor, esas maksadı eyalet dahilindeki ortakçı ve küçük çiftçilerin hayat şart-

larını öğrenmek olan ve Kuzey Carolina Toprak Tasarrufu Araştırma Komisyonu adını alan bir heyet teşkil etti. Missouri'de edindiğim evvelki tecrübelerden ötürü, sorgu listesini tertip etme işinin esas kısmı ve saha araştırmasını idare etme ve daha sonra malzemenin tasnif edilip, cetvel şekline sokulması ve yazılmasına nezaret işi bana verildi.

Tabiatıyla bu tedkik, köy halkının hayatını her vechesi hakkında malûmat toplanan araştırmalardan farklı bir tedkik tarzı idi. Araştırma, düz arazi şartları için sahil ovalarındaki Edgcombe Kasabasında, Piedmont için Wake Kasabasında ve yayla şartları için Asheville'in batısındaki bir dağ kasabasında yürütüldü. Bu araştırma, eyalet dahilindeki farklı kültür tiplerinin anlaşılmasına iyice hizmet etti. Malzeme 1921-22 kışında tanzim edilip, müellif olarak Taylor ve benim adım zikredilmek suretile neşredildi.

Bu kış devresinde, İktisada Giriş Dersinin öğretimi işi bana verildi. Kullanılan ders metni, Richard T. Ely'in *İktisadın Anahatları* isimli eseri idi. İktisat kursları ile hiç alâkam olmamıştı, bu yüzden talebelerden ileri olmak için iyice çalışmak mecburiyetindeydim. Fakat Taylor çok akıllıydı ve muayyen bir zamanda bana yapmam için sadece bir tek yeni iş veriyordu.

Aşağı yukarı o zamanlar, tütün fiyatları fecî şekilde düştü. Çiftçiler (sıperlerde pipo yakılamadığı için) sigara içimini arttıran Dünya Harbinin tahrik ettiği çok yüksek fiatlara alışmış bulunuyorlardı ve hazır sigarayı tütün istimalinin alışılmış tipi haline getirdiler. Halâ, bazı tütün çiğniyen kimseler bulunmakla beraber, tütün kullananların çoğu kâğıtla ve Bull Durham denilen ince kıyılmış kuru bir yaprakla sigara sarıyorlardı. Tabiatile bu seneler benim yaşında genç kızların tütün çiğnediğini ilk defa gördüğüm yıllardı. Bu kızlardan birine Asheville'de rastladım ve evine gittim, fakat kabul etmek zorunda olduğum bir miktar tütünü eline aldığı zaman, onu terkettim. Carolina ve Virginia'nın parlak yapraklı işlenmiş tütünü, fiyat düşüşüyle bilhassa müşkülâta uğradı.

Çiftçiler arasında bir ayaklanma oldu ve ismi Aaron Sapiro olan yeni gelmiş bir kimse, bir tütün kooperatifi kurma hamlesini başlattı. Sapiro, California'da bazı meyva kooperatiflerinin temsileliğini yapmış olduğunu bildirdi. bunun üzerine aynı şekilde, işlenmiş tütün için de böyle bir teşkilât kurulmasına karar verildi. Aynı zamanda her eyalet, aynı prensiplere dayanarak bir pamuk istihsal kooperatifi kurdu. Her çiftçi bütün mahsulünü kooperatif eliyle satacağına dair bir muvafakatname veya "mukavele" imzalıyordu. Eğer kâfi miktarda imza elde edilmişse,

mukaveleler zorla tatbika konacaktı ve tütünü çiftçilerden satın almak ve başlıca sigara imalâtçılarına satmak üzere bir ticarî organizasyon kuruldu.

Önceki tütün pazarlama sisteminin, yani tütün deposunda küçük yığınlar halindeki tütünün haraç mezat çabucak satılmasından ibaret olan sistemin kifayetsizlik ve adaletsizliği ile şöhet yaptığı ifade edilmelidir. Standartlara ayırma işi olmadığından depocu veya alıcı, her tütün kümesinin derece veya kalitesi ve kıymeti hakkında birkaç saniye içinde karar vermek mecburiyetindeydi. Netice olarak, muhtelif fiyatlarda satın alınan bir çok tütün yığını, aynı tipte sigara imali için, büyük tütün fiçileri içine bir arada konuyordu. Tütünün bir cinsinin değeri, bir libresi için 40 sent ise ve bütün satıcılar bu fiattan satmışlarsa, hiç kimse itiraz edemez ve adaletsizlik iddiasında bulunamazdı. Bununla beraber satıcıların bir yarısı, alıcı veya mezatçıya bir libre için kırk sent ödendiğini, diğer yarısı yirmi veya daha az ödendiğini biliyorsa, bunun neticesi gayriadildir. Böylece depo sistemi, benim anhyabildiğim kadar, iyileri ve iyi bilinen kimseleri mükâfatlandırıp, bu mükâfatı diğerlerinden çıkarmak üzere kullanılan bir sistemdir. Eğer bir hata işlenmişse, Kuzey Carolina'da, Goldsboro'da bir kere vukuunu gördüğüm gibi, nüfuzlu bir adamın tütününü ortalamanın altında satılır, bunun üzerine etiketler çevrilir ve yığın yeniden satışa arz edilirdi. Bu, mahallî banka ortaklarının çiftliklerinden gelen partiler için yapıları ve sonraki satış tütün fiyatını ehemmiyetli şekilde yükseltirdi.

Ticarette bir spekülâtör olarak tanınan müstakil alıcı, tütününü kendi namına satın alır, bir ameliyeye tâbi tutuktan sonra, büyük fabrikatörlerden birine tekrar satardı. Böyle bir hususî durumda alıcı, başlangıçta yarıcının mahsulü, arazinin yarısına sahip olan ve mahsulün yarısını elde eden banker için sattığını bilemezdi. Yeniden satış üzerine aklı başına gelince, fiyatı epeyce arttırıyordu, çünkü kendi tütün mübayaasını finanse eden bankerdi. Para yine sahibine dönecekti.

Tütün Müstahsilleri Birliği :

Tütün istihsal teşkilâtına dair olan bu teşebbüs, benim değirmenim için övütülecek buğday demektir. O zamana kadar, bir piyasalama müte-hassısı olmağa karar vermiştim. 1922 nin o ilkbaharı, mezuniyetimi ve bana verilecek olan master derecesini bile beklemeden, imza kampanyası ile ilgili iş için mektebi terkettim. Müteakip üç ay içinde kooperatif teşkilâtının tamamlanması için Batı Virginia, Güney - Doğu Carolina ve dağlar arasındaki Yadkinville ve Winston - Salem'den denize kadar bütün Kuzey Carolina üzerindeki sayısız cemaatler içinde çalışarak mücadele

ettim. Eylülde doğru imza işi bitmişti. O zamanlar bu sahadaki şöhretimden ötürü seyahat kısmı sekreterliği nevinden bir iş teklifi aldım.

Bunun getirdiği para o kadar çoktu ki, böyle çok kazanmayı tahayyül bile etmemiştim. Böylece akademik kariyerdan ayrılmaya ve anonim şirkette bir iş adamı veya bir memur olmağa karar verdim. Diğer bir deyişle, bir ziraat ekonomist olma yolundaydım. Bu suretle, o vakit Cornell Üniversitesinde sosyoloji okutan Dwight Sanderson'un asistanlık teklifini kabul etmiş olmama rağmen, sonra ondan vazgeçerek tütün istihsal kooperatifindeki vazifeyi kabul ettim.

O kış esasında, ilim hayatından iş hayatına atılmanın, ne kadar çok kazançlı olursa olsun, bana göre olmadığını idrak ettim. Kooperatif şirketlerinin haftada bir defa veya hiç olmazsa ayda iki defa toplanması hakkında bir plân ortaya attım. Bu toplantılar için, cari haberleri veren haftalık bir gazete veya rapor hazırlıyorduk. Okuyabilen ve nüfuz sahibi olan kimseler bu haberleri okuyorlar ve okuma bilimyenlere aktarıyorlardı. Toplantıdan toplantıya giderek, işlerin seyri hakkında görüşmek ve onlara cesaret vermekle zamanımı harcamak zorunda idim.

Bu gayretin tamamı, Taylor'un idaresinde tedkik etmiş olduğum iptidai gurup fikrine istinad ediyordu. Bununla beraber mühim bir prensip buldum. Yüzyüze bulunan iptidai gurupların bizatihi iyi olmaları lâzım gelmez. Bir gurup bir araya gelerek, kooperatif deposuna malın teslimi mukavelesine mani olma hususunda birbirlerine yardım için anlaşıyorlardı veya daha iyi tütün dışarıda iyi bir fiatla satılmış ve yalnız kötü tütün kooperatife teslim edilmişse, bu hususta birbirlerini gammazlamıyacıklarına dair anlaşarak da bir araya geliyorlardı.

Aslında bu birlik, komşu guruplarının şirket dışında yaptıkları satışlarda teşkil ettikleri ve birbirlerini ele vermemek hususunda yapılan bir birlik olup, netice itibarile tütün istihsal kooperatifinin kapanmasına yol açtı. Fakat bu hal, ben teşkilâtı terkettikten sonra vukua geldi. 1922 senesi Noeline doğru, ilim hayatı dışında mes'ut olamayacağım hissine kapıldım ve bu yüzden Amerikan Sosyoloji Derneğinin, Chicago'daki toplantısına gittim ve orada bulunan Bernard'la konuştum. O, o vakitler Minnesota Üniversitesinde profesör olup, Chicago'ya nakledeceğini umuyordu.

Bernard, Minnesota'da beni geçindirecek kâfi meblâğa sahip bulunduğunu ve eğer 1923 senesinin sonbaharında oraya gelirim sosyoloji kürsüsünde hoca olabileceğimi bana anlatmaya çalıştı. Bu hal beni çok memnun etti ve bunun hatırasını daima hafızamda tuttum. Bernard'a halâ

hayranlık duyuyordum. Bernard, Elwood'un Aristo'danberi içtimai ilimler sahasındaki en büyük mütefekkirin kendi olduğunu düşündüğünü, lâkin elbette bunun aslının olmadığını iddia ediyordu. Bernard, "Aristo'danberi en büyük benim, Elwood değil." diyordu. Bernard'ın bu hodgâmlığı, beni eiddî surette şaşkına çevirmiş değildi.

1923 ilkbaharında iş hayatıyla ilgimi kestim. Çalışmayı ve akademik hayata atılmayı kafama koydum ve kararım bu oldu. Böylece, sonbahara kadar beklemektense, haziranda Kuzey Carolina'yı terke ve Chicago Üniversitesine, başlangıç çalışmalarında bulunmak üzere gitmeğe karar verdim.

Chicago Üniversitesi :

Chicago'ya vardığımda, Kuzey Carolina'da iken bir Ford otomobili satın aldığım için hemen hemen beş parasızdım ve otomobil de limona dönmüştü. Bundan başka, evvelce hiç fazla miktarda paraya sahip olmayışına ilâveten, kolejde tahsile başlıyan ve benim kendi ihtiyaçlarımı hiç düşünmiyen bir erkek kardeşe yardım etmek için de bir hayli para harcadım. Gerçekten doktora yapmak üzere Almanya'ya gitmek niyetinde idiysem de, malî sıkıntılarım bu isteğimi şimdilik bir mesele olmaktan çıkarmıştı. O zamanlar orada bir yaz mektebinde bulunan Bernard, iş için Minnesota'yı terk edeceği düşünülen bir şahsın, maalesef terketmediğini ve bundan ötürü bana bir iş olmadığını söyledi.

Bununla beraber, borçlu olarak kaydımı yaptırdım ve yine kredi ile kalmak üzere bir talebe yurduna gittim. O sıralarda Robert E. Park ve Ellsworth Faris, orada ön safta gelen profesörlerdi. W. I. Thomas gitmişti. Young Ernest Burgess o civarda olmasına rağmen, o yaz ders vermiyordu. Albion W. Small tekaüt olmuştu, fakat kütüphanede çalışıyordu. Fevkalâde bir almanca etüdyeni olmasına rağmen, fransızca'yı pek iyi anhyamıyordu. Birinci Dünya Harbinde ben fransızca çalışmışım ve fransızca öğrenmesinde kendisine yardım etmekten zevk aldım. Son derece güç sosyoloji almancasına vakıf olabilen bir kimsenin, fransızcaya da kolaylıkla hakim olamayışım anhyamıyordum. Maamafih, kütüphanede geçirdiğim o saatler, sonradan beni meşhur Albion W. Small ile sosyoloji çalıştığımı öne sürebilir hale getirdi.

(Albion W. Small, ilk sosyoloji dersini veren kimse olmamasına rağmen, hakikatte Birleşik Amerika'daki ilk sosyologlardan biri idi. 1891 gibi erken tarihlerde Colby Kolejinde sosyoloji okutuyordu. Lester F. Ward, Franklin H. Giddings ve William Graham Sumner ile birlikte gerçekten Amerikan sosyolojisinin kurucusu olarak dört şahsiyete sahiptik. Albion

W. Small. Amerikan Sosyoloji Dergisinin 1905 te çıkan ilk nüshasına ilk makaleyi yazmıştı. Ben kendisine rastladığım zaman, öğretimi bırakmıştı.)

Orada sonradan bilhassa Floyd House'a dahil bulunduğu iyice bilinen Louis Worth, şimdi ölmüş olan Nels Anderson, Texas'h Dan Russell ve Ruth Shonle Cavan gibi birkaç talebe vardı. Onların hepsini hatırlamıyorum. Şimdi ölmüş olan, Willard Waller'la çok yakın arkadaş olmuştum. Biz, Faris'in emri altında ikimiz bir proje üzerinde iki arkadaş olarak birlikte çalıştık. Chicago o zamanlar sosyoloji ilminin akademik merkeziydi. R. E. Park, Ellsworth Faris ve Meikeljohn gurubunun müessesesinde önceleri bir iktisatçı olarak çalışan ve sonradan Texas Üniversitesinde iktisat profesörü olan Clarence Edwin Ayres ile birlikte kurslara devam ettim. Kendisi Marx'ın kültürel değişme teorilerinin tahlilinde bilhassa kuvvetliydi. Faris ise, Meed'inki nevinden bir çeşit sosyal psikoloji okutuyordu. Park, mefhum tedkikleri konusunu öğretiyordu. Benim hususî gurubuma huzursuzluk mefhumunun araştırılması verilmişti. Bı çalışmadan faydalandım; fakat Simmel'in o zamanlar Chicago Üniversitesine hükmeden formel sosyolojisine hiçbir zaman satılmadım. O zamandanberi bu türlü vuzuhsuz sosyoloji sistemlerinin çoğundan büyük bir zevk alma veya bunlara büyük bir hürmet duyma hususunda herhangi bir temayüle de kapılmış değilim. Nihayet bunların mahdut bir değerleri vardır. Modern sosyoloji, sosyologların bile anhyamiyacıkları kadar muğlâk hale getirilmiştir. Bundan ötürü sosyoloji iki sahaya bölünmüş bulunuyor: Faydasız muğlâk fikirler sahası ile izah edilmemiş ve ekseriya hüküm ifade etmiyen medihler sahası..

Willard Waller de benim gibi harp görmüş, eski bir askerdi ve kâfi parası yoktu. Aşağı yukarı bir ay içerisinde mevcut param 12 dolara kadar indi ve ben de bütün münasebetlerimi kesmek, dışarıya gitmek ve borç senetlerimi ödemek üzere çalışmakğım gerektiğine karar verdim. Bu şartlar altında tahsil hayatım sona eriyordu. Böylece son on iki dolarımı, deriden mamul bir evrak çantasına sarfettim. Sonra dükkânın yanında Waller'a rastladımı, bana, üniversitedeki eski askerlere yardım için bir fon tesis edildiğini söyledi. Kendisi de yardım almak için o gün orada bulunmuştu. Öğleden sonra oraya gittim, hikâyemi anlattım ve onlar da hem geri kalan borç senetlerimi ödediler, hem de ikinci vade için bana kâfi gelecek kadar para verdiler. O hediye son derece makbule geçmişti, fakat parayı kimin verdiğini şimdi unutum.

O zaman derhal herşey değişmeye başladı. Bernard, Minnesota Üniversitesinde bana John D. Black'm yanında ziraî ekonomi asistanı ola-

rak bir yer temia ettiğini ve orada gerçekten istatistik çalışması yapabileceğimi ve modern araştırma metodlarını tedkik edebileceğimi söylemeğe geldi. Hemen hemen aynı zamanda, Ellsworth Faris beni yanma çağırarak iyi namzet kıtlığından bahsetti, bu yüzden Fakültenin gelecek sene için bımlardan birini bana teklif etmeği muvafık bulduğunu söyledi. Chicago'nun teklifini, Minnesota lehine geri çevirdiğimi ona anlatmaya çalışmak gibi bir hayli güçlük içindeydim, lâkin sonunda ihtimal aklımın başımda olmadığını düşünerek, razı oldu.

Minnesota'daki İlk Yıllar :

1923 ün sonbaharında Minnesota Üniversitesi'ne giderek, John D. Black'ın idaresi altındaki Ziraat Ekonomi kısmında çalışanlara katıldım. Bursum, bir sene için beş veya altı yüz dolar idi. Maalesef, Kuzey Carolina'da bereketli iş hayatı günlerimde bir miktar pahalı sigorta poliçesi satın almıştım ve bunlara ait sigorta ücreti, bana verilen bursla hemen hemen denk geliyordu. Onu bırakmayı arzu etmediğim için, şimdi ölmüş buluram tanınmış iktisat tarihçisi N. S. B. Gras'ın yanında kendisine eser okumak ve bir nevi asistanlık yapmaktan ibaret diğer bir iş temin ettim. Bımdan başka, şimdi Minnesota'da bir profesör olan Percy Lowe adındaki gözleri görmiyen bir çocuk da, kendisine kitap okuyacak birine muhtaçtı. Lowe, Dünya Harbinin tamamını kazasız belâsız atlattığı halde, bilâhare çiftliğinde bazı ağaç köklerini temizlemeğe çalışırken, dinamitir erken patlamasıyla kör olmuştu. Zannedirim evi Kuzey Dakota Eyaletindeydi ve Percy'e kitap okuma ücretimi de eyalet idaresi ödüyordu.

Biz aynı dersleri takip ettik. Onlardan biri, Holbrook Working'in yüksek istatistik ders takirleri idi. Bunu Percy'e ben öğrettiğim halde, Holbrook ona bir A verirken, bana sadece bir B verdi. Bununla beraber o, Birinci Dünya Harbinden sonraki akademik hayatımda alabildiğim yegâne B idi. O sene öğrendiklerimin çoğu F. B. Garver'in iktisat teorisi ile N.S.B. Gras'ın emrinde çalışmamın mahsulü idi. Onun sınıfına ait tezlere not verebilmek için, iktisat tarihi okumağa mecburdum. Yüzlerce talebesi vardı ve hepsi de bu ders için elle tutulur bir tez yazmak mecburiyetindeydi. Bildiğim ilk şey Bernard'ın bana kızgın oluşuydu. Sadece iktisat ve iktisat tarihi üzerinde çalışıyordum; Black, Gras ve Percy Lowe'un yanlarında üç vazifem olduğundan ötürü, bu kadarının kâfi olduğunu düşünüyordum. Fakat bu hal, benim bir sosyolog olmamı arzu eden Bernard'ı tatmin etmiyordu. Ona ihanet ettiğimi iddia ediyordu. Bu vaziyette hepsini tatmin etmek için, biri sosyoloji doktora dersi, di-

ğeri iktisat doktora dersi olmak üzere, iki seminere kaydoldum. Bu hal şimdi üniversitelerdeki kırtasiyecilik yanında imkânsız görülebilirse de, o zamanlar mümkündü. Uyumadığım zamanlar, daimi surette çalıştığımı ehemmiyetle söyleyebilirim.

Minnesota'da ilk senem birçok iş görmekle çabucak geçti. 1924 ün başlarında sosyoloji hocası olarak tâyin edildim. Black'ı bir iktisatçı olarak kabiliyetlerimden ötürü memnun etmiştim. Black'ın bir kimse hakkındaki ölçüsü, meşhur iktisat nazariyecisi F. B. Garvey'den (A) dereceleri alabilmesine bağlıydı. Seminer'de daha sonra çok meşhur olan birkaç şahsiyet vardı, lâkin ben en çok birini, bilâhare Berkeley'de profesör olan George Peterson'u hatırlıyorum. Alvin Hansen o zaman orada olup, doktorasını evvelce yapmıştı ve ders okutuyordu. Ders metnimiz kısmen Vilfredo Pareto ve John Maynard Keynes'in eserlerinden alınan parçalardı. Ben onların fikirlerinden heyecana kapılmadım, lâkin daha sonra Harvard'da, Lawrence Henderson, Pareto'yu bir Allah yapmaya çalıştı ve Keynesçilik iktisadın en müessir, carî ekolü oldu.

Black, Washington Ziraî Nüfus Dairesinden, Galpin'den, saha çalışması ile hazırlanacak bir tez için para talep etti. Yardım miktarı, muhtemelen benim üç aylık geçinme masraflarıma sarfedilecek olan 500 dolardı fakat mahallî nakliye masraflarım için birşey ayrılmamıştı. Bundan dolayı Minnesota'da kooperatif piyasalaması davranış ve tatbikatıyla ilgili bir araştırma yapmağa koyuldum. Eyaletin muhtelif bölgelerini ve muhtelif etnik gurupları temsil eden bir düzine kadar cemaat seçtim ve aralarında yaya dolaşarak, aileleri ziyaret etmek suretile, her biri için hususî bir şedül doldurdum. Şimdiye kadar, hemen hemen herşey hakkında sual sormak suretile yapılan shotgun araştırması ve ona ait usûl terkedilmişti. Minnesota'da piyasalama sistemi bir dereceye kadar farklı idi. Çünkü mahallî çiftçiler süthanelere sahiptiler ve bu süthaneler *Göller Bölgesi Kooperatifi* içinde birleştirilmişti. Patates ve mahallîlik vasfı kazanmamış Kuzey Carolina tipi buğday için birkaç emtea piyasası vardı.

Pine County'de hepsi Danimarka'lı olan Askov ve Kuzeybatı'da hepsi Fin'li olan (New York Mills) gibi bazı cemaatleri diğerlerinden daha fazla ziyaret ettiğimi hatırlıyorum. Şimdi (New York Mills)e dönerken, onların bugünkü refahını ve büyük mağazalarını görünce, Slav memleketleri hududundaki Kuzey Avrupa köylülerinin bütün âdetlerine sahip oldukları ve çoğunun yalın ayak gezmeyi itiyat edinmiş bulunduğu 1924 senesini hatırlayıp hatırlamadıklarını çok kere merak ederim. Kızıl Nehir

Vadisinde çiftliklerin birbirinden bir milden fazla aralı olması ve günü-mü 10 veya 12 mülük çok sıkı bir yürüyüşle kasabaya dönerek bitirmek mecburiyetinde bulunuşum istisna edilirse, yürümek fevkalâde oluyordu. Fakat ben bunu yaptım. 1924 sonbaharına doğru ilk imtihanlarımı, lisan mecburiyetlerimi başarmış, seminerleri tamamlamış ve tezim için toplanan malzemeyi tahlile başlamıştım.

O kış yine, iktisadı da, sosyolojiyi de birlikte yürütür mahiyette, bir yığın vazifem vardı. Black, adem-i merkezîyet konusunda ders veriyordu ve ben de orada asistandım. Tekrar Minneapolis Üniversitesinde elemante sosyoloji dersleri aldım. Halâ hem iktisatçı, hem sosyolog olmakla beraber, daha çok iktisada meylediyordum. Sosyoloji kürsüsü başkanı Stuart Chapin beni yanına çağırarak, sosyoloji semineri yapmamı teklif etti. Ben halâ en genç üniversite talebesi idim. Yazılı olarak yapılan ön imtihanda bütün sosyologlar bana sosyolojiden "B" ve iktisattan "A" vermişlerdi ve bütün iktisatçılar da sosyolojiden "A" ve iktisattan "B" vermek suretile tersine hareket etmişlerdi. Seminer yapmayı kabul ettim, lâkin ertesi günü Chapin beni geri çağırarak bu semineri, üniversiteye gelmiş olan genç bir Rus'la (P. A. Sorokin) birlikte yapmamızı rica etti. Sorokin doktora pâyesine sahipti, ben ise onu henüz elde etmemiştim. Öğretimden dolayı itibar kazandığım kadar, birşeyler de öğrenebileceğimi düşünerek onunla anlaştım. Sorokin bir muhacir idi. O zaman üniversiteler, öğretim masrafları maliyetini düşürmek maksadiyle, muhacirleri ancak geçim masraflarım karşılıyacak bir parayla istihdam etmeyi âdet haline getirmişlerdi.

Sonunda benim tamamıyla sosyolojiye meyletmeme sebep olan Sorokin'in şahsında Avrupalı ilmin en iyi iddiasına rastladığımı zannediyorum. Hiç bir vesileyle hepsinin hayranı olmadığım halde, ömrüm boyunca Avrupa, Asya, Afrika ve Güney Amerika'nın birçok üniversitesinde seminerler yapmak fırsatını elde etmişimdir. Almanya'nın bir çok kısmı ve Lâtin Amerika'nın büyük kısmı dahil olmak üzere, bazı yerlerdeki doktora ünvanları, hakikî bilginin tam göstergesi değildir. Tabii, Sorokin'in tahsil görmüş olduğu Rus üniversiteleri çok iyi idi. Her nasılsa seminerde Sorokin'in konuşmasını işittiğimde, öğretim tarzının, cedel içinde bulunan bir âlim miyarına uyduğunu anladım. Böylece Sorokin ve ben 1924 de birlikte seminerlere başladık. Hemen hemen bütün hatırladığım, herkesin benden yaşlı olduğuydu. O zaman veya daha sonra, birçok meşhur şahsiyet bu atmosfer içinde tetebbuda bulunmak üzere Minnesota'ya geldi. Tarihlerini toparlıyamamakla beraber, bilâhare Louisiana'da de-

kan ve rektör vekili olan Fred Frey, George Lundberg, Edgar Schuler, T. Lynn Smith, Nathan Whetten, Conrad ve Irene Barnes Tauber, Oklahoma'nın Otis Duncan, Harold Phelps, C. Arnold Anderson ve daha sonra meşhur olan düzinelerle şahsı harfi harfine hatırlıyorum. Manuel Conrad (Pat) Elmer, doçent olarak orada bulunuyordu. Daha sonra Pittsburgh'a gitti ve Phelps'i de beraberinde götürdü. Edwin Sutherland, kriminoloji okutuyordu. George Vold ve Elio Monachesi talebe idiler.

Köy - Şehir Sosyolojisi :

1925 te kazandığım doktoramın merasimine gitmeyişi, sonradan rektör olan o zamanki Dekan Guy Stanton Ford'u, bunu reddedecek kadar kızdırmıştı. O, davranışında haklıydı, fakat ben merasimden hoşlanmazdım. Minnesota'da kooperatif piyasalama tatbikatına karşı, köy halkının davranışıyla ilgili tezim, şimdi Minnesota AES'de bir bülten olarak neşredildi. O zamanki imtihan heyeti, muhtemelen yirmi kadar üyesiyle, çok kalabalık bir heyetti. İstatistikle ilgili kısmını, Karl Pearson'ın (iki serili R) usulünden daha basit bir metotla hazırlamış olmamdan ötürü, iki üye tezi reddetmek istedi. Ben dizi - farkı (rank - difference) usulünü kullanmışım. Bu hâdiseyi bir gün evvelinden haber aldığım için, kütüphaneden Pearson'ın *Hatıralar'ını* aldım ve bu profesörlerin her birine giderek, formülün matematik menşeyini izah etmeleri talebinde bulundum. Hiçbiri bu izahı yapamadılar. Bunu imtihan heyetine açıkladım ve Black ile Dekan Walter C. Coffey, profesörlerin kendileri de eğer bu tahlihi bilmiyorlarsa, bana da soramıyacıklarına hükmettiler. Daha sonra mesele üzerinde bir sene daha çahşarak, her iki metodun da mükemmel olmadığını anladım. En iyi neticeyi alabilmek için üçüncü bir metodun kullanılması gerekiyordu. Fakat neticeler hep aynı idi. Bununla beraber, böyle şeyler doktora imtihanlarında daima vukua gelir ve kendi doktora imtihanlarında muvaffakiyet elde edememiş kimseler, benim vaziyetimde olduğu gibi, en fazla müşkülât yaratıcısı olurlar. Nihayet, şimdi FAO da bulunan istatistikçi Mondecai Ezetnel, metodlar meselesini halletmeme yardım etti.

Bu müddet içinde meslek olarak köy sosyolojisini düşünmek ve onu bir kenara atmak vaziyetinde idim. O bahar, F. B. Garver'a köy sosyolojisini meslek olarak seçeceğimi söyledim: o, bu branşın itibarının az olduğunu ve istikbalinin bulunmadığını söyleyerek, beni ikaz etti. Fakat seminerde Sorokin'le birlikte bir şehir ve köy incelemesine başladık. 19. yüzyılın Avrupa literatürünün çoğunun, köy şehir farklarından ibaret

bulunuşunu hayretle anladım. Kütüphaneye bir girişimde tamamen tesadüfi olarak, 1898 lerde Adna P. Weber tarafından neşredilen *On Dokuzuncu Asırda Şehirlerin Büyümesi* ile ilgili kitabı bulup aldım. Daha önce görmemiş olduğum bol malûmata, sadece hayranlık duydum. Bu hal, George Hansseu, Vaehher de la Pouge, Otto Ammon ve İtalyan Livio Livi ve başka düzinelerle kimsenin fikirlerinde olduğu gibi, şehirleşme vetfresinin ehemmiyetine istinat ettirilmiş bütün sosyoloji teorilerine benim sevketti.

Aynı zamanda Minnesota'da, vaktimin yarısı ziraat fakültesinde, yarısı da diğer kısımlarda geçmek üzere, Minneapolis Üniversitesinde doçent olarak bir vazife kabul ettim. O zaman yazı yazmak, Minnesota'da aile bütçelerinin incelenmesi ve Dımn ve Bradstreet'teki ticaret kayıtlarından, ticaret yapan cemaatlerin bünye değişmelerinin tedkiki gibi araştırmalarla ve daha bin kadar işle geçen çok semereli yıllar başladı. Fakat ehemmiyet verilmeyen bir araştırma, sonradan dört cilt haline gelen *Köy - Şehir Sosyolojisinin Prensipleri* ve *Şehir - Köy Sosyolojisine Dair Sistematik Kaynak Kitap* gibi bir eser oldu. Bu eserler, Sorokin ve benim mes'uliyetini birlikte bölüştüğümüz o seminerden doğdu. Esasında ben, bu kitapların Avrupa'da keşfedildikten sonra ne derecede bereketli ve nasıl ihtilâflı bir zemin meydana getirdiğini 1924 ün sonunda veya 1925 başlarında anlamıştım. Bu seminerde Sorokin'e bu sahayı birlikte tedkik etmeyi teklif ettim. Sorokin bunu kabul etti. lâkin bir kitap yazmağa başladığımı (şimdi *Muasır Sosyoloji Teorileri* adile neşredilmiş olan) ve başkasına başlamazdan önce bu eseri bitirmeyi arzuladığımı söyledi. Neticede onun beni geçeceğinden emin olduğum için, çalışmaya başlamada ben öne geçeceğimi kendisine anlattım. Teoriler kitabının müsveddesindeki bazı ingilizce kelimeleri düzeltme işini kabul ederek, hiç te zevkli olmıyan bu hizmeti de yerine getirdim. Sorokin her zaman telâşlıydı. Bana aşına gelmiyen kelimelerle yazılmış bir nevî kitabı ingilizcesi vardı ki, onu düzeltmek benim için zor oluyordu. Prairies (Amerika'daki ağaçsız kırlar) a, o, *Savannahs* (Ağaçsız ovalar) diyordu. Kendisi hata etmiyordu ama, ben böyle ingilizce kullanmam.

Köy - Şehir Sosyolojisine Dair Sistematik Kaynak Kitap :

Sorokin teori kitabını bitirdikten sonra, Köy - Şehir eseri üzerinde birlikte çalıştık. 1927 ye doğru bir iki değil, bilfiil üç cildi yazıp bitirmiştik. Hiç kimsenin toplanan malzemeyi resmî yardım olmaksızın neşredemeyeceğine dair malûmatım yoktu. Bu sebepten, Washington'daki

dairesinin eserin basımına yardım edip etmiyeceği hususunda Galpin'e talepte bulunmamızı teklif ettim. Galpin, 1927 yazında Amerikan Köy Hayatını Araştırma Derneğinin Michigan Eyaletindeki toplantısında konuşabileceğimizi, orada kendisini bulmamı benden rica etti. Bunun kabul mânâsına geldiğini düşünerek ziyadesiyle memnun oldum. Üzerinde adım yazılı olduğu halde neşredilen bir kitap, ömrümün rüyası olacaktı. Kimsenin onu hiçbir vakit okuyup okumaması umurumda değildi.

O zamanlar, çok talebesi olmayan diğer bir "inek koleji" de Michigan Eyaletinde bulunuyordu. Herkes bir sepet içinde yiyeceğini getirmiş olduğu halde, üniversite bahçesinde yenilen kır yemeğiyle tipik bir köy yaşayışını canlandırarak, Köy Hayatı Konferansını teşit ettik. Minnesota'da hazırladığımız eserin neşri için, devlet tahsisatı ayrılması fikrinden dönen Galpin'le konuşmamızı bitirir bitirmez oraya vardım. O sadece bunu reddetmekle kalmayıp, köy şehir hayatına ait malûmatı ihtiva eden bir tedkikin büyük ehemmiyet taşıdığı fikrine de şiddetle itiraz etti. Mayıs ve hemen hemen ağlamaklı bir halde pikniğe yetiştim. Hülyam yıkılmıştı. Hayat bana küsmüştü! Orada, daha önce bahsetmiş olduğum eski arkadaşım Eduard C. Lindeman'ı karısı ile birlikte görmem benim için sürpriz teşkil etti. Eduard, benimle ilgili bir meselenin olduğunu hissetti ve hikâyemi öğrendi. Lindeman'lar yiyebileceğim kadar kızarmış pilicle karnımı doyurduktan sonra, Eduard bizim için 500 dolar temin edebileceğini söyledi. Parayı alır, iki yazı makinası mübayaa eder, eseri bir cilde sığacak kadar kısaltır ve bir kitap olarak neşredebilirdik. Parayı alarak. Minneapolis'e döndüm. Orada Sorokin ve ben Üniversite vasıtasıyla ilk portatif yazı makinalarımızı satın aldık. Benimki halâ duruyor. Bunun neticesi, *Köy - Şehir Sosyolojisinin Prensipleri* kitabının Henry Holt tarafından neşri oldu.

Bu kitabın gerlenmesi aceleye gelmişti, İngilizcesini düzeltmeğe vaktim olmadı. Kitap çıkıp, satışa arzedildikten sonra bir gün, Galpin'in USDA adına resmî bir ziyarette bulunmak üzere Minnesota'ya geleceğini işittim. Galpin'le görüştüğümüzde, *Köy - Şehir Sosyolojisinin Prensipleri*'ni okuduğu ve çok heyecanlandığı anlaşılıyordu. Sistematik Kaynak Kitap hakkındaki kanaati değişmişti. Şimdi üç cildin tamamen neşredilmesini arzu ediyordu. Nihayet ilk günün sonunda plânu meydana çıktı. Yeni plâna göre, Galpin'in dairesi eserin tekrar hazırlanması ve bazı nakiller için para koyacak ve Minnesota Üniversitesi Matbaası tarafından basılıp yayılması için Minnesota Üniversitesi Ziraî Deneme Merkezi tahsisat ayıracaktı. Plânın yeni esası, kitapların Sorokin ve Galpin'in müşterek isimleri ile neşrinden ibaretti. Bu fikir, Galpin'in fikriydi.

Yıldırım çarpmışa döndüm. Bu bana ilmin terakkisi yolunda söz sahitini olamayacağını anlatıyordu. Eve döndüm; hayallerimin kat'i ve telâfi edilmez şekilde yıkılışı üzerine, o gece tamamen kendi kendimi yedim.

Bununla birlikte, çok erkenden piliçleri hatırlamıştım. Bilâhare Minnesota Üniversitesi Rektörü olan, Dekan W. C. Coffey, Federal hükümetin kırtasiyeciliğine ve acıip usullerine karşı koyuyordu. "Zimmerman'ın adı olmadan, kitaplar neşredilemez" diyerek, kesip attı. Böylece, uykusuz bir geceden sonra Kaynak Kitabın neşri imkânına geri dönmeyin yolunu buldum. Kitap Sorokin'le benim tarafımdan yazılmış olduğundan, neşredildiğinde ikinci müellif ben oldum. Burada anlatılan bu davranışlar, Deneme Merkezlerinin ilk günlerinde tamamen alışılmış şeylerdi.

Köy Sosyolojisi Dergisi :

Bir hâdise daha anlatmam gerekiyor. Eğer Sistematik Kaynak Kitap vasıtasıyla bir köy sosyoloğu olmamışsam, Köy Sosyolojisi Dergisi vasıtasıyla oldum. Takriben 1912 denberi devam eden uzun bir zaman boyunca, köy sosyologları, Amerikan Sosyoloji Derneği bünyesinde ayrı bir kısmıta toplanmakta idiler. 1935 ten bir müddet önce ayrı bir dernek kuruldu. Ayrı bir dernek kurmanın bilhassa heveslisi değildim, çaresiz ben de katıldım. Bununla beraber, 1934 lerde müstakil derneğin kendine mahsus *Köy Sosyolojisi Dergisine* ihtiyacı olduğu neticesine vardım.

Bu meseleyi o zaman Baton Rouge'da, Louisiana Üniversitesinde bulunan T. Lynn Smith'le konuştum. Minnesota Üniversitesinde çok önceleri arkadaş olduğum Fred Frey, o zaman Louisiana Üniversitesinde Dekan ve Rektör vekili idi. Üniversiteden herhalde iyi bir mali yardım temin etmişti ve ilmi eserlerin neşri hususunda bu türlü yardımlar temin etme usulü daima mükemmel bir akademik oyun telâki edilir. O senelerin yaz aylarında da, Louisiana Üniversitesinin yaz tedaratında ders veriyordum.

Nihayet Smith'e bir teklifte bulundum. Bizim bir dergiye ihtiyacımız vardı. O, üye aidatları yetmediği takdirde, bu işi desteklemek üzere, Üniversite bütçesinden bir miktar ayırmasını Frey Frey'den rica edecekti. Dernek kabul ederse dergi, Smith'in bulunduğu Üniversite'de, onun neşriyat müdürlüğü altında neşredilecekti.

Smith bunu kabul etmekle beraber, bir şart ileri sürdü. Smith vaktile, Lowry Nelson'ın talebesi olmuş ve onun büyük mikyasta tesiri altında

kalmıştı. Bu yüzden Lowry Nelson'un, Köy Sosyolojisi Dergisinin ilk baş muharriri olmasını arzu ediyordu. Köy Sosyolojisi üzerinde mesai münasebeti kurmağa hiç kimsenin Lowry Nelson'dan daha fazla lâıyk olmayışından ötürü buna muvafakat ettim. Böylece devam ettik ve Köy Sosyolojisi Dergisi bu şekilde doğdu. Nihayet bu vaziyette tahsilimi bitirdim ve tam manasiyle uçmağa hazır bir köy sosyoloğu oldum. Bu hayat hikâyesi daha önce hiç anlatılmamıştır.

Sözlerimi bitirirken, üzerimde büyük tesir yaratarak, bir ilim adamı olmam için bana yol gösteren Carl C. Taylor'a şükranımı arz etmek isterim.

Çeviren: Dr. Mehmet EROZ

CARLE C. ZİMMERMAN'IN HÂL TERCÜMESİ

Öğretimi meslek edinmiş bir anne ve babanın oğlu olarak, 1894 yılı 10 Nisanında Missouri'de, Kansas Şehri civarında doğdu. Missouri'de Fulton'da Westminster Kolejinde okudu. Missouri Üniversitesindeki tahsilinden sonra, Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesinde (1921) de master derecesi aldı, Chicago Üniversitesinde, Minnesota Üniversitesinde doktora çalışmaları yaptı ve 1925 de doktor oldu. 1924-31 yıllarında Minnesota'da; 1931-1963 yılları arasında Harvard Üniversitesinde ders okuttu; şimdi Kuzey Dakota Eyalet Üniversitesinde Sosyoloji Profesörlüğü yapmaktadır. Japonya'da, Thailand'da, Almanya'da Göttingen'de, İtalya'da Roma'da, Peru'nun Trujillo, Arequipa ve diğer şehirlerinde, Mexico Millî Üniversitesinde ve Türkiye'de, İstanbul ve Ankara şehirlerindeki gibi yabancı üniversitelerde öğretim faaliyetinde bulundu. Kahire'de Ain Shams'da, Lübnan'da Beyrut Fransız Üniversitesinde ve diğer birkaç üniversitede zaman zaman konferanslar verdi.

Eserleri Köy Sosyolojisi, İstihlâk ve Hayat Standartları, Cemaat, Aile ve Sosyal Değişme konularına dâirdir. Amerikan Sosyoloji Derneği, Amerikan İlmi Geliştirme Derneği, Amerikan Fen ve İlimler Akademisi, Amerikan Nüfus Derneği, İtalyan Nüfus Araştırmaları Komitesi ve (eskiden reisi bulunduğu) Amerikan Köy Sosyolojisi Derneğinin üyesidir. Halen, Berlin'de Duncker ve Humblot tarafından neşredilmekte olan, *Sociologia Internationalis*'in başyazarlarından biridir. On beş kadar kitap ve yüzlerce mecmuada makaleler yazmıştır. Şeref pâyeleri Harvard Üniversitesinden Master derecesi, Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesinden doktora derecesidir. Dünyadaki beynelmilel sosyologların en büyük hususî derneği olan, Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsü'nün İkinci Reisi'dir.